

**Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Жоғары білім беруді дамыту ұлттық орталығы**

**ІГРА ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП, БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ
ЖЕТІСТІКТЕРІН БАҒАЛАУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫСТАР**

Астана, 2023

1.Интегралды GPA контекстінің өзектілігі

1. Білім экономикасының корпоративті субъектілері ретінде орналасқан жоғары оқу орындары қоғамда бірнеше миссияларды орындайды:

университеті 1.0 – білім беру институты;

университеті 2.0 – оқыту және зерттеу;

университеті 3.0 – оқыту, зерттеу және білімді коммерцияландыру;

университеті 4.0 – оқыту, зерттеу, білімді коммерцияландыру және әлеуметтік белсенділік, қоршаған өмір.

2. Қазіргі әлемдегі жоғары оқу орындарының миссияларын кеңейту жоғары оқу орны студенттерінің рөлін өзгерту қажеттілігін тудырады, өйткені жоғары оқу орындары студенттерге академиялық ортаның дағдылары мен құзыреттерін бере алады және беруі керек.

3. Жоғары оқу орындарының білім беру қызметі және олардың білім беру бағдарламалары студенттерге бағытталған оқыту қағидатына негізделеді, өйткені олар білім берудегі жеке қажеттіліктерді, сондай-ақ жеке тұлғаның дамуын қамтамасыз ететін мүдделерді, ұмтылыстарды немесе мәдени дәстүрлерді қанағаттандыруға арналған.

4. Зерттеуге бағдарланған оқыту – research Oriented Study (бұдан әрі – ROS)-ғылыми-бағдарланған оқыту технологиясы негізінде білім алушылардың зерттеу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған оқыту. ROS мақсаттары пәндер шеңберінде зерттеу тапсырмаларын (жобаларын) жүйелі жеке немесе топтық орындау негізінде білім алушылардың зерттеу құзыреттері мен дағдыларын қалыптастыру; ғылыми-зерттеу жұмысын орындауға ынталандыруды және арттыру және білім алушылардың бәсекеге қабілеттілігін арттыру болып табылады.

Зерттеуге бағытталған оқыту жоғары оқу орындарына студенттерді кейінгі оқыту мен кәсіби мансапта қажет болатын білімді, идеяларды, көзқарастар мен дағдыларды дамыту үшін ынталандыру және қолдау миссиясын орындауға мүмкіндік береді.

5. «Жұмсақ дағдыларды» дамытатын оқыту (softskills) кәсіби дағдылармен қатар (hardskills) ЖОО-ның барлық миссияларын іске асыруға бағытталған және түлектің бәсекеге қабілеттілігінің жоғары дәрежесін қамтамасыз етеді.

2. Жалпы ережелер

6. Осы IGPA ескере отырып, білім алушылардың жетістіктерін бағалау жөніндегі әдістемелік ұсынымдар (бұдан әрі – Әдістемелік ұсынымдар) Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 20 маусымдағы №288бұйрығымен бекітілген Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының білім алушыларының интегралдық, оның

ішінде әлеуметтік GPA-ны пилоттық режимде енгізу жөніндегі Ереженің (бұдан әрі-интегралдық GPA енгізу туралы ереже) негізінде әзірленді.

9. Әдістемелік ұсынымдар интегралды GPA арқылы білім алушылардың зерттеу және әлеуметтік құзыреттіліктерін бағалаудың тәртібі мен ұйымдастырылуын анықтайды.

10. Әдістемелік ұсынымдарда келесі негізгі ұғымдар пайдаланылады:

1) білім алушының академиялық жетістіктері-жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламасы бойынша оқу кезеңінде білім алушылардың меңгерген және оның оқу жетістіктерінің, зерттеу дағдылары мен әлеуметтік құзыреттерінің жалпы деңгейін сипаттайтын білімдер, дағдылар мен құзыреттер жиынтығы;

2) академиялық жетістіктердің интегралдық орташа балы (IGPA (Айджипизэй)) - білім алушының академиялық процесте алған белгілі бір кезеңдегі академиялық жетістіктерін кешенді бағалау және қол жеткізілген оқу нәтижелерін (үлгерімін), зерттеу дағдылары мен әлеуметтік құзыреттіліктерін көрсететін (оқу жетістіктерінен 0,5, зерттеу дағдыларынан 0,35 және әлеуметтік құзыреттіліктерден 0,35, білім алушының әлеуметтік құзыреттілігінен 0,15) үлестерінің қосындысын білдіреді;

3) үлгерімнің орташа балы (Grade point Average (grade point average) – GPA) - таңдалған бағдарлама бойынша белгілі бір кезеңдегі білім алушының оқу жетістіктерінің деңгейін орташа өлшенген бағалау (оқу жұмысының барлық түрлері бойынша қорытынды бағалау балдарының сандық баламасына кредиттер туындылары сомасының осы оқу кезеңіндегі осы жұмыс түрлері бойынша кредиттердің жалпы санына қатынасы);

4) білім алушының зерттеу жетістіктері (iROS (Iros) – indicators of Research-Oriented Study (Ресерч-Ориентед Стади ҚҚ индикаторлары) – оның зерттеу дағдыларының орташа балын көрсететін және индикаторлармен өлшенетін, зерттеу және жобалау қызметі процесінде (оның ішінде хакатондар мен стартаптарға қатысу) жинақталатын білім алушының зерттеу дағдылары мен құзыреттерінің жиынтығы;

5) білім алушының әлеуметтік және спорттық жетістіктері (SSCI (Эссесиаи) - social and sporty competition indicators (сошиал энд споти құзыреттілік индикаторс)) - білім алушының қоғамдық (қоғамға қызмет ету (community service (community service), оның ішінде еріктілік қызмет), әлеуметтік және спорттық қызмет процесінде алған дағдылары мен құзыреттерінің жиынтығы индикаторлармен өлшенетін және оның әлеуметтік құзыреттердің орташа балын көрсетеді

6) зерттеу құзыреті – зерттеу жүргізудегі, белгілі бір жаңа білім, жаңа зияткерлік өнім алудағы, жаңа жоба құрудағы, проблеманы жаңа шешудегі білімдердің, қабілеттердің, дағдылар мен тәжірибелердің жиынтығы; адам кез-келген мәселені тиімді зерттеу жүргізуде көрсетуі тиіс қасиеттер мен іскерліктер. Зерттеу құзыреттілігін дамытудың мақсаты зерттеу дағдыларын қалыптастыру және үнемі өзін-өзі жетілдіру арқылы ғылыми зерттеулер

жүргізе алатын түлекті даярлау болып табылады;

7) әлеуметтік құзыреттілік – бұл адамның қазіргі қоғамда бейімделуіне, сындарлы және жанжалсыз өзара әрекеттесуіне, кәсіби міндеттерді нәтижелі шешуге және әртүрлі әлеуметтік рөлдерді ойнауға мүмкіндік беретін тұлғаның интегративті қасиеті. Әлеуметтік GPA-бұл практикалық тәжірибені жинақтаудың және визуализациялаудың, әр түрлі іс-шаралардағы жетістіктерді ұсынудың, студенттің әлеуметтік тәжірибесі мен кәсіби біліктілігін көрсетудің ыңғайлы тәсілі.

3. Жалпы тәсілдері бағалау

15. ЖЖОКБҰ интегралды GPA енгізу туралы Ережеге сәйкес ЖЖОКБҰ түлегі моделінің (hard skills, soft skills, digital skills) негізінде білім алушылардың дағдылары мен құзыреттерінің картасын (бұдан әрі – Карта) әзірлейді және бекітеді.

16. Карта білім алушылардың зерттеу және жобалау қызметі, сондай-ақ қоғамдық, әлеуметтік және спорттық қызмет барысында алған дағдылары мен құзыреттерінің тізбесін қамтиды.

Бағалау жүйесін нақтылау және қол жеткізілген нәтижелерді егжей-тегжейлі көрсету үшін интегралды бағалаудың әрбір аспектісі бойынша зерттеу дағдылары мен әлеуметтік құзыреттер, сондай-ақ білім деңгейлері тұрғысынан жеке Картаны әзірлеу ұсынылады.

11. Картаны осы қызмет түрлерін ЖЖОКБҰ-ға (ғылым, тәрбие жұмысы департаменттері/ бөлімшелері және т. б.) қоса жүретін қызметтер білім алушылардың өкілдерін және басқа да мүдделі тұлғаларды тарта отырып әзірлейді.

Картаны әзірлеу кезінде дағдылар мен құзыреттер университеттік, қалалық, республикалық, халықаралық қатысу нысаны бөлінісінде білім алушылардың белсенділік өлшемдерімен, көрсеткіштерімен салыстырылуы тиіс екенін ескеру қажет.

Әзірленген Карта алқалы органдармен – Академиялық кеңес, Ғылыми-техникалық кеңес, жас ғалымдар кеңесі, студенттік бірлестіктер (кеңестер, альянстар, үйірмелер, қоғамдар) талқыланады және келісіледі.

12. IROS және SSCI бағалау критерийлерінің белсенділік көрсеткіштері бар, олар қатысу формасына және/немесе мәртебесіне байланысты мүмкіндігінше бағаланады, жоғарыда көрсетілгендей-университет, қалалық, республикалық, халықаралық). 100 балдық шкалаға келтіру үшін әр көрсеткішке тиісті коэффициент беріледі.

13. Әлеуметтік құзыреттілікті бағалау жүйесін оқу жетістіктерімен салыстыруды қамтамасыз ету мақсатында IROS және SSCI еңбек сыйымдылығын анықтау қажет .

IROS және SCI еңбек сыйымдылығы зерттеу (ЗҚ) және әлеуметтік қызметте (ӨҚ) белгілі бір нәтижелерге қол жеткізу үшін қажетті зерттеу және

әлеуметтік кредитпен өлшенеді.

Бір оқу жылы ішінде білім алушының ЗҚ және ӘҚ жүктемесі 180 жұмыс күніне тең (бір семестрде 90 күн (15 x 6) x 2). Күніне білім алушы 1 сағаттан 3 сағатқа дейін ЗҚ немесе ӘҚ-мен айналысады. Сондықтан ЗҚ немесе ӘҚ жылдық жүктемесі 180-ден өзгереді сағат. 540 сағатқа дейін. Демек, бір зерттеу немесе әлеуметтік несие 1-ден 3 сағатқа дейін жұмыс істейді. Бір оқу жылы 6 кредиттен (180/30) 18 кредитке дейін (540/30). 4 жыл ішінде білім алушы әр қызмет түрі бойынша 24-тен 72-ге дейін IROS немесе SSCI кредиттерін жинауы керек.

14. Интегралды GPA енгізу туралы Ережеге сәйкес интегралды GPA білім алушының академиялық жетістіктерінің деңгейі (IGPA) ретінде есептеледі және оқу жетістіктерінен 0,5, зерттеу дағдыларынан 0,35 және білім алушының әлеуметтік құзыреттерінен 0,15 үлестерінің қосындысы ретінде есептеледі.

IGPA формула бойынша есептеледі:

$$IGPA = GPA * 0,5 + iROS * 0,35 + SSCI * 0,15 \quad (1)$$

мұнда:

GPA-осы Ереженің 4-тармағының 3) тармақшасына сәйкес айқындалатын үлгерімнің орташа балы;

iROS-білім алушының осы Ереженің 4-тармағының 4) тармақшасына сәйкес айқындалатын зерттеу жетістіктері;

SSCI-осы Ереженің 4-тармағының 5) тармақшасына сәйкес айқындалатын білім алушының әлеуметтік және спорттық жетістіктері.

4. IROS зерттеу құзыреттілігін бағалау

15. ROS мақсаттарына қол жеткізуге келесі негізгі нормативтік құжаттар ықпал етеді:

- Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрінің 2022 жылғы 20 шілдедегі № 2 бұйрығымен бекітілген Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің (бұдан әрі – МЖМБС) мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттары;

- Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығымен бекітілген Жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары (бұдан әрі – қызметтің үлгілік қағидалары)

МЖМБС - да ЖББ циклінің міндетті пәндерін оқуды аяқтау бойынша білім алушының жалпы құзыреті бар-білім алушы нақты ғылымды зерттеудің ғылыми әдістері мен әдістерін қолданады (7-тармақтың 8-тармағы)), әдістеме мен талдауды таңдауды жүзеге асырады (7-тармақтың 13-тармағы), зерттеу

нәтижелерін жинақтайды (пп. 14-тармақ 7); ЖҚБ циклінің ШҚ және (немесе) ШҚ пәндері білім алушылардың экономика және құқық саласындағы құзыреттерін, сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет, экология және тіршілік қауіпсіздігі негіздерін, сондай-ақ кәсіпкерлік дағдыларын, ғылыми зерттеу әдістерін қалыптастыруға бағытталған.

Сондай-ақ, МЖМБС дескрипторларында (34-тармақ) студенттердің қабілеттерін сипаттайтын оқыту нәтижелері көрсетілген: әлеуметтік, этикалық және ғылыми пайымдауларды ескере отырып, пайымдауларды қалыптастыру үшін ақпаратты жинау және түсіндіруді жүзеге асыру (3 тармақша); оқытылатын салада одан әрі оқуды өз бетінше жалғастыру үшін қажетті оқыту дағдылары (5)-тармақша); ғылыми зерттеулер мен академиялық жазу әдістерін білу және оларды зерттелетін салада қолдану (6)-тармақша); 7) зерттелетін салада фактілерді, құбылыстарды, теорияларды және олардың арасындағы күрделі тәуелділіктерді (7)-тармақша).

Қызметтің үлгілік қағидаларында жоғары оқу орындарының студенттердің, магистранттар мен докторанттардың ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру, сондай-ақ оқытудың инновациялық технологияларын және ғылыми зерттеулердің нәтижелерін әзірлеу және оқу процесі мен өндірісіне енгізу жөніндегі қызметі көзделген.

ҚР Жаңа кәсіптерінің атласында болашақ дағдылары мен құзыреттерінің ішінде зерттеу дағдылары – әлеуметтік-экономикалық және техникалық және цифрлық (үлкен деректерді талдау, логикалық ойлау, киберқауіпсіздік), когнитивтік және іргелі (сыни жүйелік ойлау, өзгерістерге дайындық) және т. б. атап өтілді.

16. Зерттеу қызметі іздеу белсенділігі фактісінің болуын, алынған нәтижелерді талдауды, оларды бағалауды, болжауды (гипотезаларды құру), модельдеуді, зерттеу мінез-құлқын түзетуді, практикалық қолдануды (бақылау және эксперимент) қамтиды.

17. Зерттеу қызметі шеңберінде білім алушылардың белсенділігінің мынадай көрсеткіштері бөлінеді:

- ғылыми жобалар мен бағдарламаларға, стартаптарға және коммерцияландыру жобаларына қатысу;

- ғылыми тағылымдамадан өту;

- ғылыми қызметтің жарияланымдары мен нәтижелері (баяндама, презентация, мақала, өтінім немесе қорғау куәлігі зияткерлік меншік және авторлық құқық объектілері, ғылыми жабдықта жұмыс істеу дағдыларын меңгергені туралы сертификат).

- ғылыми жобалар конкурстарында, олимпиадаларда, хакатондарда, ғылыми көрмелерде және т. б. жүлделі орын.;

- ғылыми іс-шараларға (конференциялар, семинарлар/вебинарлар, ғылыми жобалар конкурстары, олимпиадалар, хакатондар, ғылыми көрмелер және т.б.) қатысу немесе ұйымдастыру.

18. Белсенділік көрсеткіштерінің әрқайсысы мүмкіндігінше қатысу

санына, нысанына және / немесе мәртебесіне қарай бағалануы тиіс (мысалы, конкурстарға қатысу - ЖОО ішіндегі, қалалық, республикалық, халықаралық). 100 балдық шкалаға келтіру үшін әр көрсеткішке тиісті коэффициент беріледі.

19. IROS зерттеу құзыреттерінің түпкілікті мәні оның салмақ коэффициентіне белгілі бір белсенділік үшін балл көбейтінділерінің қосындысы ретінде есептеледі.

IROS есептеу формула бойынша жүзеге асырылады:

$$iROS = \sum IA_n * CK, \quad (2)$$

мұнда

n -зерттеу қызметінің тиісті түрі;

IA-белсенділіктің тиісті түрі бойынша балл;

CK-оның салмақ коэффициенті.

Белсенділік көрсеткіштері бойынша баллдар мен салмақ коэффициенттерінің шамамен бөлінуі 1-кестеде келтірілген.

iROS есептеу мысалы

Студент Ахметов А.:

- республикалық деңгейде ғылыми жобаға қатысты, бұл белсенділік 59 баллға бағаланады, 0,3 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 17,7 баллды құрайды (59 балл*0,3 салмақ. коэф.);

- шетелде ғылыми тағылымдамадан өтті, бұл белсенділік 85 баллға бағаланады, 0,15 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 12,75 баллды құрайды (85 балл*0,15 салмақ. коэф.);

- халықаралық шетелдік конференцияда 1 рет баяндама жасады, бұл белсенділік 85 баллға бағаланады, 0,2 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 17 баллды құрайды (85 балл*0,2 салмақ. коэф. коэффициенті.);

- ҚР халықаралық конференциясында 1 мақала жариялады, бұл белсенділік 65 баллға бағаланады, 0,2 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 13 баллды құрайды (65 балл*0,2 салмақ. коэф. коэффициенті.);

- ЖОО олимпиадасында 2 рет жүлдегер атанды, бұл белсенділік 25 баллға бағаланады, 0,25 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 6,25 баллды құрайды (25 балл*0,25 салмақ. коэф.);

- республикалық ғылыми жобалар конкурсының 1 рет жүлдегері атанды, бұл белсенділік 45 баллға бағаланады, 0,25 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 11,25 баллды құрайды (45 балл*0,25 салмақ. коэф.);

- ҚР-да халықаралық деңгейде ғылыми көрмеге 4 рет қатысты, бұл белсенділік 70 баллға бағаланады, 0,1 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 7 баллды құрайды (70 балл*0,1 салмақ. коэф.).

Осылайша, IROS студенті Ахметова А.:

$iROS = 59*0,3 + 85*0,15 + 85*0,2 + 65*0,2 + 25*0,25 + 45*0,25 + 70*0,1 = 84,95$ балл

84,95 балл B+ бағасына сәйкес келеді.

20. Зерттеу белсенділігінің көрсеткіштері және олардың коэффициенттері ұсынымдық сипатта болады және білім деңгейлерін, дайындық бағыттарының ерекшеліктерін ескере отырып толықтырылуы немесе өзгертілуі мүмкін.

5. SSCI әлеуметтік құзыреттілігін бағалау тәртібі

21. Білім берудегі заманауи құзыреттілік тәсіл ЖОО-ның тиісті білім беру және әлеуметтік-мәдени ортаны және тұлғаның жан-жақты дамуы үшін қажетті жағдайларды жасау қажеттілігін болжайды.

22. Жоғары мектептің негізгі міндеттері-жоғары деңгейдегі болашақ мамандарды даярлау және әлеуметтік жетілген тұлғаны тәрбиелеу. Қазіргі білім беру моделіндегі Жоғары мектептегі тәрбие мен оқыту процестері біртұтас қарастырылады.

Бұл жағдайда еңбек нарығының талаптарын ескеру қажет:

- адамның әлеуметтік және кәсіби ортадағы өзгерістерге тұрақты бейімделуі;

- кәсіби құзыреттілікті дамыту;

- жеке қасиеттерін дамыту;

- үнемі жаңа білім алу қабілетін дамыту;

- бір қызмет түрінен екіншісіне тез ауыса білу;

- кәсіби қызметтің әртүрлі түрлерін біріктіру.

23. Тұлғаның қоғам мен экономиканың жаңа талаптарына сәйкестігінің шарттарының бірі кәсіби және әлеуметтік-жеке құзыреттердің болуы болып табылады.

ЖОО-да оқыту кәсіби құзыреттіліктерді игеруге және әлеуметтік-жеке құзыреттіліктерді алуға бағытталған.

Тұлғаның әлеуметтік құзыреттілігі-адамның қазіргі қоғамда бейімделуіне, сындарлы және жанжалсыз өзара әрекеттесуіне, кәсіби міндеттерді нәтижелі шешуге және әртүрлі әлеуметтік рөлдерді ойнауға мүмкіндік беретін тұлғаның интегративті қасиеті.

Әлеуметтік-жеке құзыреттілік құрылымында екі құзыреттілік блогы бар: жеке және коммуникативті.

Жеке:

- жеке тұлғаның психологиялық ерекшеліктерін іс-әрекеттің жеке стилін қалыптастыруда қолдана білу (темперамент түрі, интроверт, экстраверт және т. б.);

- өзін-өзі тану және өзін-өзі дамыту дағдылары, яғни. өзінің артықшылықтары мен кемшіліктерін анықтай білу, жағымсыз қасиеттерін түзету;

- жеке және кәсіби даму мақсаттарын қоя білу, оларға қол жеткізу жолдарын анықтау және іске асыру;

- өзін-өзі тану және өзін-өзі актуализациялау дағдылары өзін-өзі оқытуға және өз біліктілігін ұдайы арттыруға дайындық, өзінің кәсіби қасиеттерін

және одан әрі даму перспективаларын бағалау қабілеті ретінде;

- өз уақытын ұтымды пайдалану, өз іс-әрекетін жоспарлау және ұйымдастыру, демалу, спортпен шұғылдану немесе хобби үшін уақытты анықтау мүмкіндігі;

- өзінің психикалық және физикалық денсаулығын сақтай білу, стрессті жеңу дағдыларына ие болу.

Коммуникативті:

- әртүрлі салалардағы және әртүрлі мәдениеттер, діндер, тілдер өкілдерімен тікелей тұлғааралық қарым-қатынас дағдылары;

- тұлғааралық өзара іс-қимылды ұйымдастыру үшін ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана білу;

- жанжалды жағдайларды болжай және талдай білу, жанжал жағдайында сындарлы мінез-құлық дағдыларына ие болу, басқа адамның көзқарасын, пікірін құрметтей білу;

- нақты міндеттерді шешу және қойылған мақсаттарға қол жеткізу үшін басқа адамдармен ынтымақтасуға дайындық және қабілеттілік;

- өз білімін, іскерлігін, дағдыларын көрсетуге, топқа, қызметті ұйымдастыруға басшылық жасауға, қабылданған шешімдер үшін жауапкершілікті алуға және осы шешімдердің салдарын болжауға, белсенді азаматтық ұстанымға дайын болуға дайындығы мен қабілеті.

Жоғарыда аталған құзыреттерді қалыптастыру оқыту, тәрбиелеу, жана білім алуға және оқыту мен тәрбие іс-әрекеті процесінде бұрын алынған тәжірибені пайдалануға бағытталған практикалық және зерттеу міндеттерін шешу процесінде жүзеге асырылады.

Оқу процесінде, конференцияларға, олимпиадаларға қатысу кезінде бірқатар жеке және әлеуметтік құзыреттіліктер қалыптасады, атап айтқанда өзін-өзі дамыту, өзін-өзі оқыту, өз уақытын жоспарлау дағдылары мен дағдыларын игеру, өз білімін көрсетуге дайын болу.

Әлеуметтік құзыреттіліктің мысалдары-коммуникативті құзыреттілік, әлеуметтік кәсіпкерлік, жалпы құқықтық және экономикалық сауаттылық, қоғамның жасырын, көлеңкелі ерекшеліктерін түсіну қабілеті, жауапкершілікті қабылдау қабілеті, өзін-өзі басқару қабілеті, әлеуметтік рөлдер мен тұлғааралық қатынастарды түсіну қабілеті, ұзақ мерзімді серіктестік қатынастарды орнату қабілеті, өз имиджін басқару қабілеті.

Әлеуметтік-жеке құзыреттіліктерді қалыптастыруға ықпал ететін тәрбие жұмысының нысандарына мыналар жатады:

- студенттік өзін-өзі басқару органдарының қызметі;

- түрлі студенттік клубтардың, бірлестіктердің, үйірмелердің қызметі;

- кафедра, факультет, университет күніне арналған іс-шаралар;

- спорттық іс-шаралар;

- салауатты өмір салтын насихаттауға бағытталған іс-шаралар;

- байқаулар, шығармашылық шеберлік конкурстары, Қала күндеріне қатысу.

Білім алушылардың әлеуметтік құзыреттіліктерін дамытудың мақсаты- белсенді азаматтық ұстанымды қалыптастыру, ел игілігі үшін патриотизм мен еңбек идеяларын насихаттау, жастарды әлеуметтік маңызды мәселелерді шешуге тарту арқылы түлектерді қоғамға қызмет етуге дайындау.

Өз кезегінде бұл мақсат келесі міндеттерді қамтиды:

- білім алушыларды белсенді азаматтық ұстанымға тәрбиелеу, көшбасшылық және адамгершілік-этикалық қасиеттерді, патриотизм сезімін қалыптастыру және т. б.;

- әлеуметтік және азаматтық жауапкершілігі жоғары болашақ маманның жеке басын дамыту;

- қазақстандық бірегейлік пен бірліктің құндылықтарын, қоғамдық құрылымды жаңғырту бағдарламасының Рухани-адамгершілік құндылықтарын және сыбайлас жемқорлық көріністеріне мүлдем төзбеушілікті қалыптастыру;

- білім алушыларды әлеуметтік-психологиялық және ақпараттық-насихаттау бағытын көрсетуге байланысты жобаларға тарту;

- білім алушыларға әлеуметтік практикаға тарту арқылы өздерін көрсетуге, өз әлеуетін іске асыруға және лайықты тануға мүмкіндік беру;

- әлеуметтік міндеттерді шешу үшін өзін-өзі жүзеге асыру және өзін-өзі ұйымдастыру дағдыларын алу

Тұлғаның әлеуметтік дамуының негізгі түрлеріне мыналар жатады:

- патриотизмді, азаматтықты, адамгершілікті, құқықтық мәдениетті, ұлтаралық және конфессияаралық толеранттылықты қалыптастыру, білім алушылардың жан-жақты мүдделері мен қабілеттерін дамыту;

- қоршаған ортаны қорғауға және қорғауға, аумақтарды абаттандыруға қатысу;

- тарихи және мәдени мұраны сақтау, тарихи-мәдени мекендеу ортасын қалпына келтіру және сақтау үшін мүмкіндіктер жасауға қатысу;

- білім беруді, ғылымды, білім мен инновацияны насихаттау мәдениетін дамытуға қатысу;

- дене шынықтыруды, спортты және белсенді бос уақытты насихаттауға, қалалық, республикалық қоғамдық және халықаралық дене шынықтыру және спорттық іс-шараларды ұйымдастыруға және өткізуге қатысу;

- салауатты өмір салтын насихаттау бойынша жұмыстарды жүргізу, әлеуметтік маңызы бар аурулардың таралуына қарсы іс-қимыл бойынша профилактикалық жұмыстарды ұйымдастыру және жүргізу;

- қалалық, республикалық және халықаралық мәдени, бұқаралық және басқа да ойын-сауық және қоғамдық іс-шараларды ұйымдастыруға және өткізуге қатысу.

24. SSCI бағалау критерийлеріне мынадай әлеуметтік белсенділік көрсеткіштері жатады:

- оқытуға көмек (service learning-SL);

- байланыс (communication-Com);

- шығармашылық (creativity-Cr);
- спорт және салауатты өмір салты (sport and healthy lifestyle-SHL);
- интеллектуалды даму (intellectual development - ID);
- көпшілік алдында сөйлеу (public speaking - PS).

25. Оқытуға көмек көрсеткішіне (SL) жатады-оқытуға көмек (пәндер бойынша кеңес беру); еріктілік; сыртқы көмек, мысалы, елдегі лицейлер мен мектептерге қамқорлық жасау; it volunteer жобасы, оның ішінде халыққа арналған цифрлық сауаттылық курстары, жұмыс істеуге көмек e.gov және т. б.; «жасыл қозғалыс» және экологиялық даму.

26. Коммуникация көрсеткішіне (Com) - студенттік клубтың қызметіне белсенді қатысу; студенттік ұйымдардың ресми көшбасшы ретіндегі жұмысына қатысу; Share information (университет студенттері арасында, оның ішінде әлеуметтік желілер арқылы қоғамдық-пайдалы ақпаратты құру және тарату); коммуникативтік қабілеттерін дамыту бойынша психологтың тапсырмаларын орындау жатады.

27. Креативтілік (Cr) көрсеткішіне - идеяларды ілгерілету және оларды «Рухани жаңғыру» жобалары шеңберінде іске асыру; эсселер, презентациялар, бейнероликтер, APC және т. б. шығармашылық конкурстарға қатысу; университеттік іс – шараларда шығармашылық қызметті көрсету (музыкалық нөмір, ролик, подкаст және т. б.); пікірталас қозғалысына қатысу-уақытша және тұрақты; КВН қозғалысына қатысу.

28. Спорт және салауатты өмір салты (SHL) көрсеткішіне; университет атынан түрлі деңгейдегі спорттық жарыстарға қатысу; студенттер арасында СӨС қалыптастыру бойынша іс - шараларды ұйымдастыру және өткізу; университет ішінде, оның ішінде ұлттық спорт түрлері бойынша спорттық жарыстар өткізу; СӨС құндылықтарын дәріптеу – дұрыс тамақтану, күн тәртібі, алкогольден бас тарту жатады, энергетиктер және темекі шегу.

29. Интеллектуалды даму (ID) көрсеткішіне - интеллектуалды ойындар; кітап оқу; мәдени іс-шараларға қатысу; экскурсиялар; білім беру шеберханалары, дәрістер мен үйірмелер; пікірталастар мен квесттер жатады.

30. Көпшілік алдында сөйлеу көрсеткішіне (public speaking - PS) – Story telling, TEDx, Negotiations, Multilingual skills алаңдарында қатысу жатады.

31. SSCI жалпы ұпайы коэффициенттерді ескере отырып ұпайлардың қосындысы ретінде анықталады:

$$SSCI = \sum IAm * BK, \quad (3)$$

мұнда

m-әлеуметтік белсенділіктің тиісті түрі;

IA-белсенділіктің тиісті түрі бойынша балл;

СК-оның салмақ коэффициенті.

Әлеуметтік құзыреттер көрсеткіштерінің коэффициенттерін ЖЖОКБҰ даярлау деңгейін, кадрларды даярлау бағыттарының ерекшелігін ескере

отырып, дербес белгілей алады.

32. Көрсеткіштердің әрқайсысы мүмкіндігінше формасына (ұйымдастыру немесе қатысу) және/немесе мәртебесіне (мысалы, конкурстарға қатысу - жоғары оқу орны ішіндегі, қалалық, республикалық, халықаралық) байланысты бағалануы тиіс.

33. 100 балдық шкалаға келтіру үшін әр көрсеткішке тиісті коэффициент беріледі. Зерттеу белсенділігінің көрсеткіштері және олардың коэффициенттері ұсынымдық сипатта болады және білім деңгейлерін, дайындық бағыттарының ерекшеліктерін ескере отырып толықтырылуы немесе өзгертілуі мүмкін.

Белсенділік көрсеткіштері бойынша баллдар мен салмақ коэффициенттерінің шамамен бөлінуі 2-кестеде келтірілген.

SSCI есептеу мысалы

Студент Ахметов А.:

- волонтерлік қозғалысқа қатысады, бұл белсенділік 60 баллға бағаланады, 0,2 салмақ коэффициентін ескере отырып, біз 12 баллдық белсенділіктің тиісті түрі бойынша балл санын аламыз ($60 \text{ балл} * 0,2 \text{ салмақ. коэф.}$);

- ҚР-да республикалық және халықаралық деңгейде КВН-ға қатысты, бұл белсенділік 80 баллға бағаланады, 0,2 салмақ коэффициентін ескере отырып, 16 балл ($80 \text{ балл} * 0,2 \text{ салмақ}$) белсенділіктің тиісті түрі бойынша балл санын аламыз. коэф.);

- университеттен футболдан жарыстарға қатысты, бұл белсенділік 60 баллға бағаланады, 0,15 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 9 баллдық құрайды ($60 \text{ балл} * 0,15 \text{ салмақ. коэф.}$);

-facebook-те Дүниежүзілік ЖИТС-пен күрес күніне арналған "Өмір әдемі-оны бұзбаңыз" бейнеролигін дайындап, жариялады, бұл әрекет 100 баллға бағаланады, 0,2 салмақ коэффициентін ескере отырып, ұпайлар саны 20 баллдық құрайды ($100 \text{ балл} * 0,2 \text{ салмақ. коэф.}$);

- Графикалық дизайн бойынша мастер-класс өтті, бұл белсенділік 50 баллға бағаланады, 0,1 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 5 баллдық құрайды ($50 \text{ балл} * 0,1 \text{ салмақ. коэф.}$);

-Халықаралық студенттер форумына қатысты, бұл белсенділік 100 баллға бағаланады, 0,2 салмақ коэффициентін ескере отырып, балл саны 20 баллдық құрайды ($100 \text{ балл} * 0,2 \text{ салмақ. коэф.}$);

Осылайша, студент А. Ахметовтың SSCI құрастырады:

$$SSCI = 60 * 0,2 + 80 * 0,2 + 60 * 0,15 + 100 * 0,2 + 50 * 0,1 + 100 * 0,2 = 82 \text{ балл}$$

82 балл В бағасына сәйкес келеді.

6. Білім алушыларды ынталандыру саясаты

34. Білім алушыларды ынталандыру саясаты оларды білім беру

бағдарламаларының мазмұнын іске асыру және зерттеу және әлеуметтік дағдылар мен құзыреттерді дамыту мақсатында оларды қосымша/ бейресми білім беру форматында зерттеу және әлеуметтік жұмысқа ынталандыратын жағдайлар жасау арқылы зерттеу және әлеуметтік процестерге тартуға бағытталған.

35. Білім алушыларды зерттеу және әлеуметтік-бағдарланған қызметке ынталандыруды қамтамасыз ету мақсатында көтермелеу шаралары мен түрлі ынталандырулар ұсынылады:

- атаулы стипендиялар беру;
- рейтингтік журналдарда мақалалар жариялағаны үшін ақшалай ынталандыру;
- шетелдік тағылымдамаға жіберу кезінде артықшылықтар беру;
- ғылыми конференцияларға, конкурстарға қатысқаны үшін шығыстарды өтеу;
- академиялық ұтқырлық;
- әр түрлі номинациялар бойынша жеңімпаздарды дипломдармен және бағалы сыйлықтармен марапаттай отырып, ең белсенді білім алушылар арасында "Жыл Студенті" конкурсын өткізу;
- студенттік өзін-өзі басқару органдарының үздік өкілдерін жыл сайын анықтау және көтермелеу;
- жыл сайынғы мәдени-демалыс сапарлары және т. б. жолдама беру,
- студенттердің қалалық, республикалық және халықаралық конкурстар мен жарыстарға қатысуын ұсыну және жәрдемдесу;
- студенттік өзін-өзі басқару органдарының үздік өкілдерін анықтау және көтермелеу;
- университеттің ресми ресурстарында үздік білім алушылардың жетістіктері туралы роликтер мен мақалалар жариялау;
- игерілген дағдылар мен құзыреттерді ескере отырып, бейресми білім беруді қайта есептеу рәсімін ұйымдастыру;
- көшпелі семинарларға, бейіндік ауысымдарға, туристік сапарларға және т. б. қатысу.;
- білім алушыларды материалдық емес көтермелеу жүйесі: алғыс хаттар, грамоталар, жұмыс берушілер алдындағы қолдау хаттар.

Зерттеу белсенділігінің көрсеткіштері бойынша балдар мен салмақ коэффициенттерін шамамен бөлу
1-кесте

Зерттеу белсенділігінің көрсеткіштері	мәртебесі				Салмақ коэффициенті	Үлестік көрсеткіш
	ЖОО	Респ.	Халықарал. ҚР	Халықаралық шетелде		
	балдар	балдар	балдар	балдар		
Ғылыми жобалар мен бағдарламаларға, коммерцияландыру жобаларына, стартаптарға қатысу	20-39	40-59		80 - 100	0,3	30
Ғылыми тағылымдама	20-39	40-59		80 - 100	0,15	15
Жарияланымдар мен нәтижелер (баяндама, презентация, мақала, өтінім немесе қорғау куәлігі зияткерлік меншік және авторлық құқық объектілері, ғылыми жабдықта жұмыс істеу дағдыларын меңгергені туралы сертификат)	20-39 1-3 рет 25 3-5 рет – 30 5 реттен көп - 39	40-59 3 ретке дейін 45 3-5 рет – 50 5 реттен көп - 59	60-79 3 ретке дейін 65 3-5 рет, 70 5 реттен көп - 79	80 - 100 3 ретке дейін 85 3-5 рет, 90 5 реттен көп - 100	0,2	20
Ғылыми жобалар конкурстарында, олимпиадаларда, хакатондарда, ғылыми көрмелерде және т. б. жүлделі орын.	20-39 1-3 рет 25 3-5 рет – 30 5 реттен көп - 39	40-59 3 ретке дейін 45 3-5 рет – 50 5 реттен көп - 59	60-79 3 ретке дейін 65 3-5 рет, 70 5 реттен көп - 79	80 - 100 3 ретке дейін 85 3-5 рет, 90 5 реттен көп - 100	0,25	25
Ғылыми іс-шараларға (конференциялар, семинарлар/вебинарлар, ғылыми жобалар	20-39	40-59	60-79	80 - 100	0,1	10

конкурстары, олимпиадалар, хакатондар, ғылыми көрмелер және т. б.) қатысу немесе ұйымдастыру	1-3 рет 25 3-5 рет – 30 5 реттен көп - 39	3 ретке дейін 45 3-5 рет – 50 5 реттен көп - 59	3 ретке дейін 65 3-5 рет, 70 5 реттен көп - 79	3 ретке дейін 85 3-5 рет, 90 5 реттен көп - 100		
Барлығы					1,0	100

Әлеуметтік белсенділік көрсеткіштері бойынша баллдар мен салмақ коэффициенттерін шамамен бөлу
2-кесте

Әлеуметтік белсенділік көрсеткіштері	мәртебесі				Салмақ коэффициенті	Үлесі көрсеткіш
	ЖОО	Респ.	Халықарал. ҚР	Халықаралық шетелде		
	балдар	балдар	балдар	балдар		
Оқытуға көмек (service learning) (пәндер бойынша консультациялар); волонтерлік; сыртқы көмек; "жасыл қозғалыс" және экологиялық даму; it volunteer жобасы, оның ішінде халыққа арналған цифрлық сауаттылық курстары, жұмыс істеуге көмек e.gov және т. б.	50	60	80	100	0,2	20
Шығармашылық (creativity) - эссе, презентация, бейнеролик және т. б. шығармашылық конкурстарға қатысу; пікірсайыс қозғалысына қатысу; КВН-ға қатысу	50	60	80	100	0,2	20

Спорт және салауатты өмір салты (sport and healthy lifestyle - SHL) - спорттық жарыстарға қатысу; СӨС қалыптастыру бойынша іс-шараларды ұйымдастыру және өткізу; СӨС құндылықтарын дәріптеу	50	60	80	100	0,15	15
Зияткерлік даму (intellectual development - Мәдени іс-шараларға қатысу; экскурсиялар; білім беру шеберханалары, дәрістер мен үйірмелер; пікірталастар мен квесттер	50	60	80	100	0,1	10
Көпшілік алдында сөйлеу (public speaking) - Storytelling, TEDx, Negotiations, Multilingual skills алаңдарында қатысу)	50	60	80	100	0,15	15
Коммуникациялар (communication) - студенттік ұйымдардың жұмысына қатысу; университет студенттері арасында, оның ішінде әлеуметтік желілер арқылы және т. б. қоғамдық-пайдалы ақпаратты құру және тарату.	50	60	80	100	0,2	20
Барлығы					1,0	100